

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування
Кафедра державного управління,
документознавства та інформаційної діяльності

ISSN 2617-4650

<https://doi.org/10.31713/st1-220190>

*Присвячений першому випуску
магістрів місцевого самоврядування*

СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

збірник наукових праць
Спецвипуск 1-2, 2019 р.

Рівне – 2019

СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Антонюк О. Р.	
Вплив державного регулювання на розвиток ринку аудиторських послуг в Україні	7
Бурачик А. І.	
Кадрове забезпечення системи охорони здоров'я в регіонах та сприйняття населенням медичної реформи (на прикладі Рівненської області)	14
Джинджоян В. В.	
Вплив органів державного управління на стратегічне управління розвитком туризму в Рівненській області	20
Корбутяк В. І., Михальчук К. П.	
Удосконалення системи державного регулювання працевлаштування молоді в Рівненській області	26
Зима І. Я.	
Визначення регіональних особливостей проведення медичної реформи	35
Сазонець І. Л.	
Особливості оцінювання діяльності органів місцевої влади в містах та в об'єднаних територіальних громадах	40
Свиридон О. В.	
Вдосконалення процесу та виявлення переваг створення об'єднаних територіальних громад (на прикладі Рівненської області)	45
Сивий Р. П.	
Регулюючий вплив установи «Центр розвитку місцевого самоврядування» на об'єднання територіальних громад	52
Тихончук Л. Х.	
Завдання та напрями роботи органів державного управління та місцевого самоврядування в сфері розвитку промислового потенціалу Рівненської області	58
Фесянов П. О., Хомич В. О.	
Вплив системи місцевого самоврядування на розвиток соціально-економічних процесів в місті	63
Цецик Я. П.	
Внутрішня політика органів польської влади на Волині у 1928-1930 рр.	68
Шанюк В. І.	
Курс на реформування процесу децентралізації державного управління	73
ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	
Вдовиченко Ю. В., Лещенко М. М.	
Економічна концентрація за участю транснаціонального капіталу: нові можливості для інноваційного синергізму	79
Гессен А. Є.	
Формування соціальних програм підприємств на основі оцінки рівня корпоративної соціальної відповідальності	91
Поляков М. В.	
Моделі інноваційної діяльності у міжнародному бізнесі	100
Рябоконь М. В.	
Концепція инжиниринговых школ в контексте формирования национальной инновационной системы	108
Сазонець О. М., Ващишин А. О.	
Державне регулювання функціонуванням та розвитком критичної інфраструктури в державах світу	117
Саленко А. С.	
Науково-методичні підходи до визначення виробництв як високотехнологічних країнами світу та міжнародними організаціями	127
Підготовка фахівців з місцевого самоврядування в Національному університеті водного господарства та природокористування	139

- face huge fines for lax security. URL: https://www.theregister.co.uk/2017/08/08/critical_infrastructure_firms_threatened_with_huge_fines_for_lax_security/ (data zvernennia: 15.07.2019).
5. Gordon, Kathryn, Dion Maeve. Protection of Critical Infrastructure and the Role of Investment Policies relating to National Security. Paris : OECD, 2008. 11 p.
6. Direction protection et sécurité de letat, Instruction generale interministerielle relative a la securite des activites dimportance vitale, N°6600/SGDSN/PSE/PSN DU 7 janvier 2014.
7. Goto Atsuhiro. Keeping Critical Infrastructure Safe and Secure During the Olympics/Paralympics and Beyond. URL: http://www8.cao.go.jp/cstp/panhu/sip_english/43-44.pdf (data zvernennia: 15.07.2019).
8. Pidkholdy do zakhystu krytychnoi infrastruktury. URL: https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/approach_to_critical_infrastructure_protection.pdf (data zvernennia: 15.07.2019).
9. Plotina «Tri Ushchelia» stvoriла Kitaiu sereznye problemy. URL: http://www.bbc.com/russian/international/2011/05/110519_china_three_gorges (data zvernennia: 15.07.2019).
10. Vashchishin A. O., Sazonets O. M. Yevropeiskiy dosvid upravlinnia bezpekoiu krytychnoi infrastruktury. *Aktualni problemy teorii i praktyky menedzhmentu v umovakh yevrointehratsii* : zb. tez VII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Rivne. 2018. S. 343–346.

УДК 330.341.1 (477)

<https://doi.org/10.31713/st1-2201918>

JEL : F 50, L 26, O 33

Саленко А. С.,головний державний ревізор-інспектор
ДПІ у Печерському районі ГУ ДФС, м. Київ**НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВ ЯК ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ КРАЇНАМИ СВІТУ ТА МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ****Salenko A. S.,**Chief State Inspector
STI in the Pechersk district of the Main Office
State Fiscal Service, Kyiv**SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE DEFINITION OF PRODUCTIONS AS HIGH-TECH TECHNICAL COUNTRIES OF THE WORLD AND INTERNATIONAL ORGANIZATIONS**

Визначено, що високі технології є основою виробництва товарів та послуг. Подано приклади класифікації високих технологій, найбільш детально проаналізовано класифікацію високих технологій ОЕСР. Найбільш популярною для використання в світ та в Україні є класифікація високих технологій є класифікація, що надається ОЕСР. Визначено, що достатньо повною та сучасною є система визначення переліку високих технологій, що запропонована в ЄС. Проаналізовано міжнародні нормативні документи, що визначають особливості розвитку сфери підприємництва враховують інноваційність та технологічність сучасної економіки.

It is determined that high technologies are the basis of production of goods and services. Examples of high technology classification are given, the OECD high technology classification is analyzed in the most detail, the most popular for use in the world and the high technology classification in Ukraine is the OECD classification. It is determined that the system of definition of the

list of high technologies proposed in the EU is quite complete and up-to-date. The international normative documents, which define the peculiarities of the development of the sphere of entrepreneurship, take into account the innovativeness and technological nature of the modern economy.

Ключові слова: високі технології, класифікація, ОЕСР, ЄС, міжнародні, документи, підприємництво.

Keywords: high technology, classification, OECD, EU, international, documents, entrepreneurship.

Постановка проблеми. Високотехнологічне підприємництво складалося та функціонує в особливих умовах постмодернового розвитку суспільства та економічних процесів. Суспільно-економічне середовище формування високотехнологічного підприємництва різні вчені та представники різних наукових шкіл характеризують з позицій різних наукових теорій. Найбільш філософською та соціальною методологією дослідження економічних процесів відрізняється теорія постмодернізму, яка почала складатися як відповідь на процеси деіндустріалізації в провідних країнах світу і набуття ними постіндустріального характеру розвитку. Така теорія обґрунтовує порушення старих встановлених формальних зв'язків управління, в тому числі, економічними системами, соціальну дифузію, набуття економікою мережових ознак, встановлення нечітких соціальних зв'язків та зміни соціальних ролей особистостей та суб'єктів господарювання в економіці, посилення процесу індивідуалізації в суспільно-економічному житті та розвиток просюмеризму як економічно вагомого явища.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед авторів, які досліджували проблеми високотехнологічного підприємництва та розвитку високотехнологічних виробництв слід визначити особливий внесок в розвиток цієї тематики Селіхової О.Б., яка розвинула методологію цього питання та розробила конкретні пропозиції щодо методики аналізу та розвитку цього напрямку економіки України. Також необхідно відзначити праці Сазонця І.Л., Ромусика Я.В., Кашуби О.М., Гавриша О.А., Валіуллиної З.В. Ці вітчизняні вчені досліджували питання розвитку високотехнологічної сфери бізнесу, проблеми і перспективи підприємництва в Україні, функціонування промислових підприємств як інноваційно функціонуючих

виробничо-економічних систем, проводили аналіз діяльності корпорацій в інформаційно-інституційному середовищі, досліджували вплив державної політики високотехнологічного розвитку на національну та військову безпеку України.

Мета статті. Однак проведені наукові дослідження ще не повною мірою визначили сутність трансформації діяльності вітчизняних підприємств як високотехнологічних структур. Тому метою поданої статті є дослідження науково-методичні підходів до визначення виробництв як високотехнологічних країнами світу та міжнародними організаціями.

Виклад основного матеріалу. Іншою теорією, що є підґрунтям розвитку високотехнологічного підприємництва є теорії «інформаційного суспільства», або уособлене трактування цієї теорії як «інформаційної економіки». Ці наукові концепції вирішують проблеми розвитку економіки та підприємництва крізь призму розвитку процесу інформатизації як загальносвітового явища. Це явище визначає не тільки стрімкий розвиток ІТ-бізнесу, ІТ-промисловості, але й проникнення інформатизації в усі сфери економіки та життя людини. Інформатизація тісно пов'язана з прозорістю та доступністю комерційної та соціальної інформації яка потрібна для життя особистості та існування домогосподарств, можливістю людини-підприємця заробляти на життя не виходячи з дому, прискоренням управлінських процесів та прийняттям рішень підприємцями та менеджментом великих корпорацій[9].

Класичною економічною та соціальною теорією, що характеризує та обґрунтовує сучасний стан розвитку економіки, суспільства та технологій є теорія «постіндустріального суспільства». Ця теорія слугувала основою

створення і концепцій інформаційного суспільства і економіки знань і інформаційної економіки. Починаючи з першої публічної лекції О. Белла людство все більше усвідомлює незворотність домінації послуг в світовій економічній системі, хоча індустріальні типи економіки все ж такі потрібні і будуть існувати в осяжному майбутньому. Постіндустріальний тип економіки та розвитку суспільства спрямований на все більше задоволення потреб людства, населення найбільш розвинутих країн, які вже накопили потенціал для задоволення головних життєвих потреб і їх основною задачею є підвищення якості життя, тривалості життя. Це можливо досягти за допомогою розвитку комплексної індустрії послуг. Якщо в індустріальному суспільстві населення оперувало тільки такими первинними видами надання послуг як торгівля, сфера побуту, транспорт, то в постіндустріальному суспільстві якість цих послуг підвищується, а нові з'являються на принципово новій технологічно-інформаційній базі. До таких нових послуг ми можемо віднести: послуги міжнародного масового туризму, розширення Інтернет-комунікацій різних форм та видів (торгівля, знайомства, бізнес, спілкування за інтересами, тощо), розбудова міжнародних транспортних коридорів, розвиток послуг охорони здоров'я на новій технологічній базі, боротьба з епідеміями та хворобами, використання продуктів космічної інформатики, зйомок, сканувань поверхні з метою прогнозування стихійних лих, врожайності, навігації.

Всі новації, які стрімко впроваджуються в повсякденне життя мають під собою єдину загальну основу – якісну освіту, наукові дослідження та знання. Таким чином, ще одна концепція яка розглядає питання розвитку сучасного підприємництва на новій технологічній основі – концепція економіки знань. Економіка знань поєднує в собі всі переваги розвитку інформатизації, є відокремленим сегментом теорії постмодерну та сама по собі є послугою – складовою частиною постіндустріальної концепції. Від якості послуг, які надаються в системі освіти залежить конкурентоспроможність економік провідних країн світу та в кінцевому підсумку – якість

життя та статки населення. Тому сучасне високотехнологічне підприємництво є також результатом розвитку економіки знань в окремих державах.

Міжнародні нормативні документи, що визначають особливості розвитку сфери підприємництва враховують інноваційність та технологічність сучасної економіки як чинник розвитку підприємництва. Зокрема, Європейська хартія розвитку малого підприємництва як один з принципів визначає розуміння цінності знань і гнучкості в умовах нової економіки, що є безпосереднім втіленням технологічних підходів в розвиток підприємництва (таблиця 1). Крім того, серед зобов'язань європейських інститутів щодо розвитку підприємництва є спрощення доступу до кращих досліджень та технологій. В основних напрямках дій щодо розвитку підприємництва є такі як: зміцнення технічного потенціалу підприємництва та запровадження успішних е-бізнес-моделі та високий рівень підтримки підприємництва.

Вітчизняні вчені, що проводять дослідження в сфері високотехнологічного підприємництва проаналізували основні методологічні взаємозв'язки між економікою знань, інформаційною економікою та створенням сектору високотехнологічного підприємництва. Зокрема, Кашуба Я.М. визначає, що пріоритетними видами підприємництва, що функціонує в економіці знань є:

1) підприємництво в науково-технологічній сфері: в сфері НДКР, інжинірингу, розробки програмного забезпечення або високотехнологічне підприємництво;

2) підприємництво в креативній сфері: письменництво (письменники, композитори), малювання, шоу-бізнес та інші види мистецтва, реклама, дизайн;

3) підприємництво в сфері управління (консалтинг): маркетингові та управлінські послуги, аудит, фінансові послуги;

4) підприємництво в сфері освіти та підготовки кадрів;

5) підприємництво в сфері надання інформаційних послуг в вигляді звітів, оглядів, баз даних, аналітики, рейтингові агентства тощо [2, С. 103–106].

Таблиця 1

Інноваційні складові підприємництва, що відображено в Європейській хартії розвитку малого підприємництва [1]

Складові Європейської Хартії	Зміст складових
Принципи	<ul style="list-style-type: none"> - Визнати динамічні можливості малих підприємств (МП) у відповідь на нові ринкові потреби та створення робочих місць; - Наголосити на важливості МП у сприянні соціальному та регіональному розвитку; - Визнати підприємництво на всіх рівнях як цінне і продуктивне; - Успішне підприємство заслуговує на справедливий винагороду; - Враховувати, що деякі невдачі, обумовлені значними ризиками, і має передбачатися певне навчання; - Розуміти цінність знань і гнучкості в умовах нової економіки.
Зобов'язання	<ul style="list-style-type: none"> - Забезпечити доступ до ринків на основі найменш обтяжливих вимог, відповідно допершорядних цілей державної політики; - Спростити доступу до кращих досліджень і технологій; - Полегшення доступу до фінансування протягом усього життєвого циклу підприємства; - Постійно підвищувати ефективність роботи, так щоб ЄС пропонував найкращу середу для МБ у світі. - Прислухатися до потреб малого бізнесу; - Сприяти високого класу підтримці малого бізнесу.
Напрями дії	<ul style="list-style-type: none"> - Освіта та тренінги з підприємництва. - Дешевше та більш швидке започаткування бізнесу. - Наявність навичок. - Більші переваги від єдиного ринку. - Оподаткування та фінансові питання. - Зміцнення технічного потенціалу МП. . - Успішні е-бізнес-моделі та високий рівень підтримки МБ. - Розробка більш ефективного представництва інтересів МП на рівні ЄС та на національних рівнях.

З приведених матеріалів ми можемо побачити, що за думкою автора високотехнологічне підприємництво в умовах економіки знань охоплює як матеріальні, так і нематеріальні, духовні сфери діяльності людини. Оскільки основою підприємництва є все ж таки досягнення прибутку, то всі види діяльності, які зазначає автор трансформуються в напрямі комерціалізації та набуття матеріального доходу. Однак, серед перерахованих автором видів підприємництва не всі містять в собі суто високотехнологічний чинник. Окремі з них базуються на традиційних технологіях та способах діяльності, наприклад такі як підприємництво в креативній сфері:

письменництво (письменники, композитори), малювання, шоу-бізнес та інші види мистецтва, реклама, дизайн, підприємництво в сфері управління (консалтинг): маркетингові та управлінські послуги, аудит, фінансові послуги. Тому важливою складовою наукового дослідження є виявлення чинників, що відрізняють високотехнологічного підприємництва від традиційних способів підприємницької діяльності.

Відомий науковець Гавриш О.А. доводить, що високотехнологічне промислове підприємство визначається за такими основними критеріями:

наявність у структурі виробництва великої

частки високотехнологічної продукції, конкурентоспроможної на міжнародному ринку;

висока додана вартість та висока продуктивність праці;

випуск нових видів продукції та/чи нових виробничих процесів;

використання у значній мірі проміжної високотехнологічної продукції для виробництва кінцевої продукції (мають високу частку закупок високотехнологічних товарів для потреб власного виробництва);

застосування високотехнологічних методів виробництва та високотехнологічних процесів;

наявність у штаті значної частки працівників технологоорієнтованих професій;

здійснення значних капіталовкладень у внутрішні та зовнішні дослідження і розробки;

здійснення значних обсягів інвестицій на техніко-технологічне переозброєння [3, С. 417–424].

Підводячи теоретичне підґрунття під думки вченого, необхідно визначити, що високотехнологічна продукція має високий рівень міжнародної конкурентоспроможності, значну глибину переробки сировини, високу швидкість оновлюваності товару(послуги), потребує високого рівня кооперації виробництва (науково-технологічної співпраці), нових управлінських та виробничих технологій, інвестиції в знання та в передові технології. Відповідно до своїх теоретичних поглядів на природу високотехнологічного підприємництва в цілому, автор наводить думку, що високотехнологічні компанії як комерційні організації (товариства або підприємства), у яких основне виробництво товарів (послуг) має інноваційний характер і відповідає таким критеріям:

– зумовлює гармонізацію комерційних цілей високотехнологічної компанії, таких як отримання прибутку від основної господарської діяльності, із стратегічними інтересами держави в галузі формування промислової і торгової політики, орієнтованої не тільки на стійкий, але й прогресуючий розвиток світової економіки;

– рівень наукомісткості (частка витрат на дослідження та розробки співвіднесені до результату виробництва) використаних компанією у власному виробництві технологій становить не менше 3,5%;

– «ключова» технологія, що застосовується компанією на момент виведення на ринок її товарів та послуг, належить до національного «Переліку критичних технологій» [3, С. 417–424].

Корпорації, корпоративні та підприємницькі структури є важливим, але не головним елементом цілісної системи існування та управління високотехнологічним підприємством. Розвиток високотехнологічного підприємництва спирається на ключові елементи, що поєднують в собі комерціалізовану освіту та науку із виробничими структурами. Складовими ланками такої системи є, як відомо технопарки, технополіси, наукові парки, венчурні інвестори, фірми-стартапи, інжинірингові школи, корпоративні університети та інше. Детальну систематизацію складових високотехнологічного підприємництва надала Валіулліна З.В., яка систематизувала практичний досвід корпорацій високотехнологічного підприємництва України та розвинула його науково-методичні основи в своїй монографії [4].

Глибоку теоретичну спрямованість та напрацювання в собі міжнародного досвіду мають підходи до високотехнологічного підприємництва, що надані І. Проданом. Основні результати його концепції побудови системи високотехнологічного підприємництва подано в табл. 2 [5].

Для України, як і для кожної держави світу є актуальним завданням розвивати високотехнологічні напрями економіки. В світовій економічній науці відсутній єдиний методологічний підхід до визначення галузей, які відносяться до сфери високих технологій. Цікавим є підхід Маклорена. Американський науковець у 1954 р. склав рейтинг галузей промисловості відповідно до їхньої технологічної прогресивності. Рейтинг мав такий вигляд:

Найвищий рівень прогресу: виробництво хімічних продуктів, виробництво фотографічних продуктів, літакобудування, нафтопереробка;

Високий прогрес: обладнання для радіо і телебачення, виробництво електроенергії;

Середній прогрес: виробництво автомобілів, виробництво паперу, виробництво сталі;

Найнижчий прогрес: харчова промисловість, бавовняні вироби, видобуток вугілля, складання типових будинків [6].

Таблиця 2

Складові високотехнологічного підприємництва
(складено автором на основі [5])

№	Складова	Значення та роль в системі
1	Технологічний підприємець	Визнаний провідний каталізатор в процесі промислового формування та зростання. Зазвичай не один технологічний підприємець є залученим до процесу зростання технологічної компанії
2	Університети	Головні ролі університетів у високотехнологічному підприємстві: освіта, заснування нових високотехнологічних компаній на базі університетів та розвиток університетських spin-of компаній та інкубаторів, взаємодія з високотехнологічними компаніями через кластери та технопарки
3	Кластери	Включають в себе компанії, що займаються схожим бізнесом, власників унікальних знань, які потрібні для посилення конкурентоспроможності кожної компанії окремо і групи в цілому, а також інші організації, які забезпечують бізнес критичною масою знань, технологій та грошовими коштами
4	Технологічні парки	Сучасний спосіб отримання нового технологічного знання і об'єднання інформації на локальному, ситуаційному, організаційному і структурному рівні. Технопарк надає можливість комплексних рішень
5	Корпорації	Великі корпорації є основою для створення нових венчурних підприємств, spin-of компаній, розвитку підприємства всередині корпорації, проведення потужних внутрішньо корпоративних дослідних робіт
6	Капітал	Один з головних елементів розвитку будь якого бізнесу, формування якого в сучасних умовах проводиться за рахунок власних та привласнених коштів
7	Ринок/споживачі	Ринок високотехнологічних товарів характеризується такими властивостями як: техпідтримка, після продажне обслуговування, інтернаціоналізація, створення стратегічних альянсів з метою виробництва нового продукту, стрімких моральний знос, функціональна співставлення товарів
8	Уряд	Вирішує три головних завдання: єдинство стратегій(політик), інститутів (служб), обслуговуючих програм
9	Консультанти	Необхідність консультантів базується на наступному: інформаційний розрив у цифровому суспільстві, різні технічні та технологічні можливості різних компаній, відсутність необхідних знань в команді

З наукових позицій теперішнього часу така класифікація не відповідає розумінню високих технологій. Не зупиняючись ретельно на розгляді актуальності окремих галузей промисловості, які надані автором, необхідно лише визначити відсутність в цій класифікації технологій, що пов'язані з опануванням космосу, IT-технологій, хоча, безумовно, обладнання для радіо і телебачення є першим кроком до розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Однією з класичних науковець праць, які досліджують розвиток високотехнологічної сфери та надають її класифікацію є робота Вільямса і Картера «Характеристики технічної прогресивності фірм», що була опублікована у 1959 р., Вільямс і Картер подали вдосконалену власну методику, за якою ранжували 150 фірм на три класи:

«прогресивний» (progressive) – ті, що перебувають в авангарді відкриттів прикладної

науки і техніки і швидко освоюють нові ідеї та здатні сприймати надбання суміжних областей;

«непрогресивний» (non-progressive) – ті, що взагалі не зацікавлені у науці та техніці, і спрямовані на продовження своїх традиційних методів, навіть не вивчаючи альтернативи;

«помірно прогресивний» (moderately progressive) – велика середня група, до якої належать ті, що не є технологічними лідерами або повністю не зацікавлені в наукових

досягненнях.

Цей підхід є більш емпіричним ніж підхід попереднього автора. Він базується на аналізі досвіду корпорацій, що застосовували передові на той час технологічні рішення та прийоми. Його не можна екстраполювати на більш широкий предмет дослідження в національному та міжнародному масштабі. Він віддзеркалює суто корпоративні підходи.

Таблиця 3

Перелік галузей із найвищими дослідницькими зусиллями, визначений Грубером, Мето та Верноном у 1966 р. [6]

Код SIC	Найменування галузі	Дослідницькі зусилля	
		ДіР/продажі	Утал/зайняті
	Усі 19 галузей	2,0	1,1
	5 галузей з найвищими науковими зусиллями	6,3	3,2
	14 інших галузей	0,5	),4
37	Транспортні засоби, в т.ч.	10,0	3,4
372	Літакобудування	27,2	6,9
37 за викл. 372	Інше	2,8	1,0
36	Електричні машини	7,3	3,6
38	Наукові прилади	7,1	3,4
28	Хімічні продукти, в т.ч.	3,9	4,1
283	Медикаменти	4,4	6,6
28 за викл. 283	Інші	3,8	3,7
35	Неелектричні машини	3,2	1,4

При складанні цієї таблиці автори використовували матеріали аналізу галузей економіки США, практично всіх країн Європи та окремих країн за межами цих анклавів. Автори проаналізували 19 галузей економіки. Ними було виявлено п'ять галузей з найвищими науковими зусиллями. Основою такої класифікації став показник ДіР, який сучасною науково-економічною мовою можна характеризувати як «інтенсивність наукових досліджень та розробок. Галузі з найбільш великою місткістю науки автори називали «наукомісткими». Дослідження авторів було обмежено поставленим завданням – дослідженням чотирьох галузей. Найбільш ретельно автори проаналізували такі галузі як транспортні засоби, електричні машини, хімічні продукти, неелектричні машини. Не дивлячись на той факт, що у той час вже розпочалася

космічна ера людства, індустрія створення апаратів для дослідження космосу вже мала достатньо великі масштаби і була економічно і політично важливою, авторами вона не досліджувалася. Крім того, прийнято вважати, що з 1946 року почала стрімко розвиватися комп'ютерна техніка, але в обособленому вигляді вона також не знайшла відображення в подані системі.

Стрімкий розвиток високих технологій привернув увагу до вирішення методичних питань цього напрямку не тільки окремих науковців, наукових колективів та наукових інститутів, але й міжнародних інституцій, які ставлять за мету економічний розвиток. Серед провідних інституцій, що визначали напрямки розвитку високих технологій, однією з перших почала досліджувати цю проблему відома організація – інтеграційне угруповання ОЕСР. В

таблиці 4 ми можемо побачити як змінювалися технологій в ОЕСР з часом. підходи до визначення складу високих

Таблиця 4

Офіційні переліки високотехнологічних виробництв, подані ОЕСР у різні роки
(складено автором на основі [6])

1984	1994	2001	2009	2011
Повітряні літальні апарати і космічні кораблі	Повітряні літальні апарати і космічні кораблі	Повітряні літальні апарати і космічні кораблі	Повітряні літальні апарати і космічні кораблі	Галузь інформаційних технологій: виробництво комп'ютерної, офісної техніки та створення програмного забезпечення
Фармацевтика	Фармацевтика	Фармацевтика	Виробництво основних фармацевтичних продуктів	Аерокосмічна
Офісні рахункові та обчислювальні машини	Офісні рахункові та обчислювальні машини	Офісні рахункові та обчислювальні машини	Виробництво комп'ютерів	Фармацевтичн
Радіо-, телевізійне і комунікаційне устаткування	Радіо-, телевізійне і комунікаційне устаткування	Радіо-, телевізійне і комунікаційне устаткування	Виробництво електронної та оптичної продукції	Виробництво електроніки та телекомунікаційного обладнання
Наукова апаратура	–	Медичне устаткування та оптичні інструменти	–	Виробництво медичної, високоточної та оптичної техніки
Електротехнічне обладнання	–	–	–	

Аналізуючи зміни у визначенні технологій високими з точки зору підходів фахівців ОЕСР, необхідно зазначити, що ОЕСР, як організація, яка включає 34 країни світу, більшість з яких є країнами з високим доходом громадян та високим Індексом людського розвитку і розглядаються як розвинені, охоплює практично всі технології, які існують в цій сфері. На відміну від окремих інтеграційних угруповань та міжнародних організацій з жорсткою вертикаллю влади та фінансовою дисципліною «...ОЕСР є місцем вивчення та дискусій і здійснює пошуки та аналіз, які допомагають урядам визначити стратегію виходу на формальні угоди між країнами-членами і які будуть реалізовуватися національними

інституціями чи в інших міжнародних домовленостях. Ця часто непомітна робота, на думку країн-членів ОЕСР, є основною і дуже ефективною, починаючи зі збору та аналізу даних і до колективної дискусії щодо політики, яка проводиться. Взаємне вивчення урядами, багатостороннє спостереження та здійснення відповідного тиску (погоджуйтеся чи реформуйтеся) є найефективнішими засобами ОЕСР» [7]. Не дивлячись на той факт, що технології не передаються між країнами всередині організації, напрями їх формування та розвитку є предметом дискусій та розробки національних економічних політик.

Країни, що входять до ОЕСР є різними за рівнем економічного розвитку та напрямками

розвитку. В цьому угрупованні, як і в світовій економіці в цілому домінують США. Економіка цієї країни в своєму розвитку спирається на значні фінансово-кредитні ресурси, військовий

потенціал, кращі університети світу, потужні корпорації. Мабуть тому в цій країні більш широкий перелік високотехнологічних напрямів економіки (табл. 5).

Таблиця 5

Перелік високотехнологічних галузей, визначених
Міністерством торгівлі США [6]

Код SIC	Найменування галузі
281	Промислові неорганічні хімікати
283	Медикаменти
286	Промислові органічні хімікати
357	Комп'ютери та офісне обладнання
366	Комунікаційне обладнання
367	Електронні компоненти та прилади
372	Літакобудування та частини
376	Керовані ракети, космічні транспортні засоби і частини
381	Дослідницьке та навігаційне обладнання
382	Вимірювальні та контрольні прилади

Окремі країни, які є носіями високих технологій та не входять до складу ОЕСР не несуть принципово нових видів технологій, а є лише конкурентами на світовому ринку. До таких країн доцільно віднести Росію, Китай, Індію та Бразилію. Ми бачимо, що на теперішній час високі технології в країнах ОЕСР сформувались в таких сферах як: повітряні літальні апарати і космічні кораблі, виробництво основних фармацевтичних продуктів, виробництво комп'ютерів, виробництво електронної та оптичної продукції. В цьому переліку ми не можемо побачити кілька напрямів розвитку технологій, які ми звикли вважати високими в нашій країні. Тому є доцільним розглянути підходи до визначення високих технологій в Європі, оскільки України є її частиною та декларує глибоку економічну інтеграцію з ЄС найближчими роками.

Європейська структура галузей, в яких присутні високі технології відрізняється від структури галузей країн ОЕСР. Відомо, що в провідних країнах Європи надається пріоритет на відміну від інших країн ОЕСР, таким сферам як швидкісний залізничний транспорт, який практично не розвивається в США, Канаді, Мексиці, Австралії, Турції, атомна енергетика, проти розвитку якої виступають енергетичні корпорації США. Одним з пріоритетів соціально-економічного розвитку країн Європи є охорона довкілля та спрямування нових технологій на

ощадливе природокористування. Ці акценти значно менше розставляються в США. Наприклад, США не підписали Кіотський протокол та вийшли із складу підписантів Паризької Угоди. В багатьох напрямках країни ОЕСР (в першу чергу США) та Європейські країни є економічними конкурентами. Це відноситься до аерокосмічної галузі, літакобудування, інформації та комунікацій, що проявляється іноді в значних торгівельних війнах. Саме тому перелік високотехнологічних галузей в Європі відрізняється від переліку ОЕСР (табл. 6).

Формування середовища високотехнологічного підприємництва в Україні базується на «Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року». В цьому документі покладено за основу класифікацію високотехнологічних галузей, що є прийнятою в країнах ОЕСР. Однак вітчизняні науковці не завжди погоджуються із доцільністю застосування цієї класифікації. Зокрема проф. О.Б. Саліхова в монографії «Високотехнологічні виробництва: від методології оцінки до піднесення в Україні» визначає наступні сфери економіки України, які необхідно визначати як високотехнологічні:

- 1) Технології національної безпеки;
- 2) Ядерні технології;
- 3) Авіаційно-космічні технології;
- 4) Передові технології виготовлення (перероблення);
- 5) Телекомунікаційні технології;
- 6) Транспортні технології/логістика;

- 7) Фармакологія та медичні прилади;
 8) Нові матеріали;
 9) Нові джерела енергії/енергозберігаючі технології;
 10) Біотехнології;
 11) Нанотехнології;
 12) Агрономія [6].

Таблиця 6

Групування виробництва за рівнем технологічності, здійснене Євростатом [6]

Рівень	Код NASE	Найменування галузі
Високотехнологічний (hight-technology)	21	Виробництво основних фармацевтичних продуктів
	26	Виробництво комп'ютерної, електронної та оптичної продукції
	30.3	Повітряні літальні апарати і космічні кораблі
Середньо – високотехнологічний (medium - hight-technology)	20	Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції
	25.4	Виробництво зброї та боєприпасів
	27	Виробництво електричного устаткування
	28	Виробництво машин та устаткування, не віднесених до інших угруповань
	29	Виробництво автотransпортних засобів, причепів(трейлерів) і напівпричепів
	30	Виробництво інших транспортних засобів (без 30.1 та 30.3)
	32.5	Виробництво медичних та стоматологічних інструментів і матеріалів
Середньо – низько технологічний (medium - low-technology)	18.2	Тиражування записаної інформації
	19	Виробництво коксу та продуктів очищення нафти
	22	Виробництво гумових та пластмасових виробів
	23	Виробництво іншої металевої і мінеральної продукції
		Виробництво основних металів
	24	Виробництво готових металевих виробів, крім машин та устаткування (без 25.4)
	25	Будування суден та човнів
	30.1	Ремонт та монтаж машин та устаткування
	33	
Низькотехнологічний (low-technology)	10	Виробництво харчових продуктів
	11	Виробництво напоїв
	12	Виробництво тютюнових виробів
	13	Текстильне виробництво
	14	Виробництво одягу
	15	Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та подібних матеріалів
	16	Оброблення деревини(та ін.)
	17	Виробництво паперу та паперових виробів
	18	Поліграфічна діяльність
	31	Виробництво меблів
	32	Виробництво іншої продукції

Можна зробити висновок, що цей перелік конкурентоспроможними на теперішній час в високих технологій охоплює практично всі України, крім інформаційних та комп'ютерних наукоємні виробництва, що є технологій.

Крім перерахованих думок авторів та класифікацій високих технологій, які було розглянуто в поданому аналізі, слід вказати на окремі визначення переліків високих технологій, що існують у торгівельній сфері. Так у відповідності до стандартів міжнародної торгової класифікації (SITC), було включено виробництва 16 наукоємних продуктів. Існує також класифікація 245 високотехнологічних продуктів, яка розроблено з метою впорядкування процесів міжнародної торгівлі в країнах ЄС [8, С. 61–83].

Висновки. На основі проведеного дослідження доцільно зробити наступні висновки:

1. Високі технології є основою виробництва товарів та послуг, що несуть в собі значну частку наукоємних витрат та оснований на інтеграції виробництва та підприємств в систему економіки знань;

2. Класифікація високих технологій – справа не тільки науковців, але й міжнародних організацій, що регулюють процеси міжнародної торгівлі та трансферу технологій. Перелік високих технологій постійно змінюється, що зумовлено появою нових сфер економіки, нових

Список використаних джерел

1. Ромусик Я. В. Розвиток високотехнологічної сфери малого та середнього бізнесу. *Ефективна економіка*. 2014. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4319> (дата звернення: 15.07.2019).
2. Кашуба О. М. Підприємництво в Україні: проблеми і перспективи розвитку. *Економіка і держава*. 2015. № 6. С. 103–106.
3. Гавриш О. А., Бояринова К. О. Диференціація промислових підприємств як інноваційно функціонуючих виробничо-економічних систем. *Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*. 2015. № 12. С. 417–424.
4. Валіулла З. В. Концептуалізація діяльності корпорацій в інформаційно-інституційному середовищі. Рівне : Волин. обереги, 2018. 232 с.
5. Продан І. Модель технологічного підприємництва. URL: <http://igup.urfu.ru/docs/Bank%20English> (дата звернення: 15.07.2019).
6. Саліхова О. Б. Високотехнологічні виробництва: від методології оцінки до

видів товарів та послуг та змінами у наукоємності окремих товарів та послуг;

3. Найбільш популярною для використання в світ та в Україні є класифікація високих технологій є класифікація, що надається ОЕСР. Вона є основою для створення нормативних документів в сфері високотехнологічного підприємництва;

4. Достатньо повною та сучасною є система визначення переліку високих технологій, що запропонована в ЄС. У зв'язку з тим, що Україна наближається до ЄС за рівнем структуризації виробництв та послуг, дослідження методик визначення рівня технології ЄС є пріоритетною науковою задачею.

Міжнародні нормативні документи, що визначають особливості розвитку сфери підприємництва враховують інноваційність та технологічність сучасної економіки як чинник розвитку підприємництва. Зокрема, Європейська хартія розвитку малого підприємництва як один з принципів визначає розуміння цінності знань і гнучкості в умовах нової економіки, що є безпосереднім втіленням технологічних підходів в розвиток підприємництва.

піднесення в Україні : монографія. НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. К., 2012. 624 с.

7. ОЕСР. Стаття. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki> (дата звернення: 15.07.2019).

8. Варшавский А. Е. Научеёмкие отрасли и высокие технологии: определение, показатели, техническая политика, удельный вес в структуре экономики России. *Экономическая наука современной России*. 2000. № 2. С. 61–83.

9. Сазонец І. Л. Вплив державної політики високотехнологічного розвитку на національну та військову безпеку України. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2016. Вип. 1(73). С. 120–126.

References

1. Romusyk Ya. V. Rozvytok vysokotekhnolohichnoi sfery maloho ta serednoho biznesu. *Efektivna ekonomika*. 2014. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4319> (data zvernennia: 15.07.2019).
2. Kashuba O. M. Pidpriumnytstvo v Ukraini: problemy i perspektvy rozvytku. *Ekonomika i derzhava*. 2015. № 6. С. 103–106.

3. Havrysh O. A., Boiarynova K. O. Dyferentsiatsiia promyslovykh pidpriemstv yak innovatsiino funktsionuiuchykh vyrobnycho-ekonomichnykh system. *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy "Kyivskiy politekhnichnyi instytut"*. 2015. № 12. S. 417–424.
4. Valiullina Z. V. Kontseptualizatsiia diialnosti korporatsii v informatsiino-instytutsiinomu seredovyshchi. Rivne : Volyn. oberehy, 2018. 232 s.
5. Prodan I. Model tekhnolohichnoho pidpriemnytstva. URL: <http://igup.urfu.ru/docs/Bank%20English> (data zvernennia: 15.07.2019).
6. Salikhova O. B. Vysokotekhnolohichni vyrobnytstva: vid metodolohii otsinky do pidnesennia v Ukraini : monohrafiia. NAN Ukrainy, In-t ekon. ta prohnozuv. K., 2012. 624 s.
7. OESR. Stattia. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki> (data zvernennia: 15.07.2019).
8. Varshavskii A. E. Naukoemkie otrasli i vysokie tekhnolohii: opredelenie, pokazateli, tekhnicheskaiia politika, udelnyi ves v strukture ekonomiki Rossii. *Ekonomicheskaiia nauka sovremennoi Rossii*. 2000. № 2. S. 61–83.
9. Sazonets I. L. Vplyv derzhavnoi polityky vysokotekhnolohichnoho rozvytku na natsionalnu ta viiskovu bezpeku Ukrainy. *Visnyk Natsionalnoho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia. Ekonomichni nauky*. 2016. Vyp. 1(73). S. 120–126.